

ACC. N:R M. 8949 : 1-6.

Landskap: Halland Upptecknat av: Albert Åkesson
Härad: HÖK Adress: Södraled, Laholm
Socken: Ysby Berättat av: Per Åkesson
Uppteckningsår: 1943 Född år 1841 i Kövlinge, Ysby socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Uppteckningen rör olika slag av gillen (Arbetsgillen.)

H. C. F.

Resegille. (Taklagsöl har jag aldrig hört nämnas)

Av olika arbetsgillen är väl resegille det som bevaratsig längst, ty det förekommer ännu allmänt här på orten. Det hålles vanligen på kvällen samma dag som takstolen är rest och avser ej betalning för arbetet i vidsträckt bemärkelse, ty härtill fordras ju yrkeskunnigt folk, så att endast de som hjälpa till den dagen voro oavlönade.

Klenegille. (Uttalades klajnegille)

Klenegille däremot voro ersättning för arbetet och voro vanliga till medio av 1800 talet. Vid laga skifte (enskiftet) på Kövlinge by 1850 blev min farfar Åke Hansson (född 1806) lottad till utflyttning samt måste flyttá hela gården 1854 och då var där klenegille både vid uppförandet av mangårds- och kreaturslängorna. En del av en vägg till kreaturslängan stod kvar i samma skivk som den uppfördes ända till år 1911 då jag rev den och uppförde en ny byggnad. Innan klenegillet började voro byggnaderna uppförda och stakarna enligt teckningen. Detta arbete utfördes av både män och kvinnor. Männen ältade leran samt snodée halmbanden och flätade dem emellan stakarna. Kvinnorna klente leran på halmen vartill de använde endast händerna, så att

ACC. N:R. M. 8949:2.

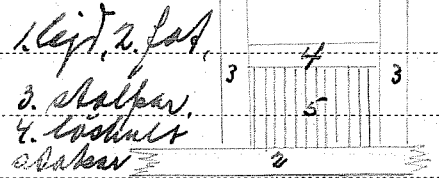
2

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

leran skulle bli väl förenad med halmen.

Därefter rappedes (putsades) väggen utan

och innan, någon brädklädsel förekom ej.

I klenegillet deltog här hela byn huvudsakligen ungdomen. De voro vanligen så många att arbetet tog endast en högst två dagar och den enda betalningen var gillet på kvällen. Först gingo de hem och fingo rena kläder på, dock ej någon högtidsdräkt. Det enda som markerade något särskilt högtidligt vad männen beträffar var att de togo av rocken innan de gingo in. Maten var vanligen ärtor, bönor, soppa eller annan kraftig kost samt hembryggt dricka och brännvin. Trots att brännvinet var billigt och bjöds rikligt hela dagen och kvällen var det sällan någon som blev berusad och slagsmål eller annat bråk förekom nästan aldrig. Efter maten blev det sånglekar och enklare danser till sång, någon musik vid arbetsgillen förekom vanligen ej, däremot vid bröllop och andra större gillen var det alltid spelmän (fiol).

Brydegille voro också vanliga förr men upphörde alldeles i början av 1890 talet och de gamla "basterna" ha ruttnat ner, men stengrund

efter dem kan man ännu se här och var i byggen.

Slättergillen voro allmänna före enskiftet men upphörde så småningom härute på slättbyggen.

Före enskiftet, så länge gårdarna lågo tätt intill varandra gingo kvinnorna ofta tillsammans på skatte- karde- spenge- och bengegille men efter utflyttningen när det blev långt emellan gårdarna upphörde även dessa. Om några lekar förekommo vid dessa gillen har jag ej hört berättas.

Det enda jag hört om gårdens gillen var höstagille, som de större gårdarna höllo för arbetarna på gården och andra som hjälpt till med hösten. Dessa voro vanliga in i senare tid och på vissa gårdar ännu i dag.

Tiggegillen förekommo allmänt in på slutet av 1800 talet Ydegille kallades det när prästen fick sitt tionde eller när prästen, klockaren, skollärare och lärarinnor, smeden, skräddaren och skomakaren fingo mjölk till ystning. Det är kanske oriktigt uppta ydegillen som tiggegille, ty prästen fick ju tiondet som lön och de andra mjölken för viss arbetsprestation.

ACC. NR. M. 8949:4

4.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Belysande för tidsandan att alla prestationer skulle ersättas med gille är följande, som berättats av min farfar.

När kyrkoherden Nils Dock (död 1869) tillträdde Ränneslövs pastorat, till vilket Ysby hör, bjöd han inte åboarna på gille när de ydde tiondet, som de voro vana att få. De kommo därför överens om att slå (daska) varje nek, som prosten skulle ha i tionde över kanten av ett kar. Sedan sålde de denna säden och höllo gille för pengarna och kallade detta för daskegille. Prosten, som fick höra talas om daskegille, frågade en åbo vad det var för slags gille de kallade så. Denne, som inte var så blyg sv sig svarade då att som prosten inte gjorde något gille när de ydde tiondet så behandla de nekarna som ovan sagts och gjorde själv ett gille. Då lovade prosten att han gärna skulle göra gille för dem om de bara läto bli att daska nekarna.

Köregille voro också vanliga vid samma tid. Det var oftast när förrut nämnda yrkesmän och husare (husägare), som själva ej hade hästar fingo hjälp med hemkörning av torv och ved. Att någon av dem hade så mycket jord att bruka så att de behövde hjälp att köra den med hästar var däremot sällsynt. Det var även vanligt att då någon skulle bygga hjälptes hela byalaget åt att hämta hem timmer och bräder till byggnaden. Här i Södra Halland var ingen timmerskog på den tiden så att allt timmer måste hämtas uppifrån Småland och varje resa tog vanligen två dagar i anspråk. Men de voro oftast så många så hela byggnaden kom hem på en gång, men det kunde även hända efter eldsvåda, när hela gården skulle byggas upp att de måste köra mer än en resa och även angränsande byar hjälpte till. Vid sådana "äckor", som de kallades, skulle åldermannen köra före och leda det hela. Det var för övrigt han, som kallade till byasankning (samling) samt för övrigt ledde byns gemensamma angelägenheter.

Ävenså när någon flyttade från en plats till en annan, hjälpte alltid grannarna på den nya platsen till med att hämta den nyinflyttande. När ovannämnde prostén Dock tillträdde Ränneslövs pasto-

ACC. N.R. M. 8949:6.

6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

rat kom han från Marks härad i Västergötland. Då var min farfar jämte andra pastoratsbor däruppe och hämtade allt prostens både inre och yttre lösörebo. Den resan tog en hel vecka i anspråk. Den gången gjorde prosten ett finare gille för alla, som kört, men så fingo de heller ej någon annan betalning därför.